

УДК 37.013.43:069.12:378.147

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-1-57-55-61

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Власенко Руслана Петрівна

кандидатка біологічних наук, доцентка, доцентка кафедри екології та географії

Житомирський державний університет імені Івана Франка

e-mail: vlasenko_r76@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3743-4406

У статті розглядається питання формування мотивації та організації пізнавальної активності студентів засобами музейної педагогіки в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Проаналізовано сучасні підходи до використання музейного простору як освітнього середовища, що сприяє активному залученню здобувачів вищої освіти до освітнього процесу. Окремлено основні методи та прийоми музейної педагогіки, що сприяють розвитку критичного мислення, формуванню культурної свідомості та підвищенню мотивації до навчання. Розкрито особливості формування пізнавальної активності в майбутніх вчителів географії під час опанування ними освітніх компонентів.

Ключові слова: музейна педагогіка, пізнавальна активність, музейний простір, засоби музейної педагогіки, міждисциплінарність, інтерактивні методи навчання, мотивація до навчання, компетентність, фахова підготовка майбутнього вчителя географії.

Постановка проблеми. Здатність застосовувати різні підходи для формування мотивації та організації пізнавальної діяльності засобами музейної педагогіки є важливим елементом сучасної освітньої практики в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Музейна педагогіка як міждисциплінарна галузь дає змогу поєднувати навчальні, культурні та виховні аспекти для створення інтерактивного та емоційно насиченого навчального середовища в підготовці майбутнього вчителя географії за бакалаврською та магістерською освітньо-професійними програмами «Середня освіта (Географія)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музейна педагогіка бере свій початок у європейських країнах, зокрема в Німеччині та Великій Британії, у кінці XIX – на початку XX століття. Перші спроби використання музеїв як освітніх майданчиків були здійснені в межах реформаторських педагогічних рухів, які акцентували увагу на необхідності активного навчання через досвід [9; 16]. Поступово музеї стали впроваджувати освітні програми, інтерактивні екскурсії та заняття, які сприяли формуванню практичних навичок у відвідувачів [1; 2; 3; 4; 5; 13].

В Україні музейна педагогіка почала активно розвиватися у XX столітті. Велику роль у цьому процесі відіграли історичні та краєзнавчі музеї, які стали центрами патріотичного виховання, збереження національної пам'яті та популяризації культурної спадщини [10; 14; 15]. У радянський період музейні заклади виконували здебільшого ідеологічні функції, однак із здобуттям незалежності України розпочалося переосмислення їхньої ролі. Музеї стали інтегрувати сучасні методи навчання, залучати нові форми роботи з відвідувачами, розвивати співпрацю з освітніми установами [5; 6; 7; 8; 11; 12].

Музейна педагогіка в Україні представлена в різних формах: від традиційних екскурсій до інтерактивних освітніх програм, адаптованих для різних вікових груп. Багато університетських музеїв стали навчальними базами, які активно використовуються в педагогічному процесі, що сприяє інтеграції теоретичних знань із практичним досвідом [1; 2; 5; 10; 8].

Питаннями музейної педагогіки, зокрема аспектами формування мотивації та організації пізнавальної діяльності, займалися такі дослідники, як Л. Виготський, О. Леонтьєв, Б. Ломов, К. Ушинський, В. Сухомлинський, Ю. Беззуб, В. Бекетова, Т. Белофастова, І. Гаврилова, Л. Гайда, А. Горовий, Н. Горська, В. Камінська, Н. Капустіна, О. Караманов, А. Короткова, Н. Кукса, І. Ласкій, Р. Маньковська, які досліджували роль музейного середовища в освітньому процесі, вплив інтерактивних методів на засвоєння знань, а також методику залучення відвідувачів до активного навчання через музейні експозиції [16]. Зокрема, О. Караманов виокремив сім музейно-педагогічних прийомів, серед яких головним є прийом показу, а також В. Ключко та А. Коломієць, які досліджували роль мотивації в освітньому процесі, розробляли методи її підвищення.

Також варто відзначити Т. Калюжну та І. Червінську, які досліджували потенціал музейної педагогіки у формуванні фахових компетентностей у студентів [4; 5; 14].

Мета дослідження – проаналізувати та обґрунтувати ефективність використання елементів музейної педагогіки у формуванні мотивації та організації пізнавальної активності здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка, а також визначити основні методи та прийоми, що сприяють підвищенню інтересу до навчання та розвитку ключових компетентностей під час підготовки майбутніх вчителів географії.

Виклад основного матеріалу. Основними підходами до формування мотивації та організації пізнавальної діяльності є: емоційно-ціннісний, інтерактивно-ігровий, проблемно-діяльнісний та інтегративний. Упровадження емоційно-ціннісного підходу дає змогу використовувати експонати та культурні артефакти як засіб пробудження емоцій та формування цінностей. Здобувачі вищої освіти через емоційний зв'язок із предметами минулого легше сприймають історичний, краєзнавчий та культурний контексти. Емоційне занурення є ключовою умовою для формування мотивації. Відвідування музею, ознайомлення з експонатами, участь у тематичних заходах викликають емоційний відгук і пробуджують інтерес до навчального матеріалу.

Інтерактивно-ігровий підхід передбачає створення ігрових сценаріїв (квестів, рольових ігор тощо) у музейному середовищі, сприяє залученню здобувачів вищої освіти до активної участі, підвищуючи їхню мотивацію до навчання. Проведення інтерактивних майстер-класів, де здобувачі вищої освіти можуть застосувати свої знання на практиці (наприклад, створення копій експонатів на ОК «Геологія» або аналіз історичних текстів на ОК «Історична географія з основами етнографії»). Застосування квестів, рольових ігор чи симуляцій стимулює емоційне залучення здобувачів вищої освіти, зокрема під час вивчення ОК «Методика навчання географії», «Методика позакласної роботи з географії», «Теорія та практика виховання» та надалі під час упровадження на виробничій практиці в закладах загальної середньої освіти.

Проблемно-діяльнісний підхід окреслює постановку завдань та проблемних ситуацій. Так, наприклад, аналіз історичних подій, географічних явищ чи мистецьких творів тощо, що стимулює здобувачів до самостійного мислення та дослідження; робота над спільними проектами, зокрема «Формування ключових та фахових компетентностей студентів шляхом застосування матеріалів краєзнавчого музею в дослідженнях рідного краю»; у природничому музеї Житомирського державного університету імені Івана Франка було проведено низку заходів, зокрема квести, екскурсії, захід «Ніч у музеї». За інтегративного підходу відбувається міждисциплінарне поєднання (географії, історії, літератури тощо) видів мистецтва для розширення світогляду здобувачів та підвищення міжпредметних зв'язків. Наприклад, участь у проектах «Полотна, що здивували світ», «Краєзнавчі зустрічі», «Феномен Миколи Максименка в українському образотворчому мистецтві» у співпраці здобувачів вищої освіти ОП «Середня освіта (Географія)» бакалаврського та магістерського рівнів з мережею бібліотек ЛІТтера; відвідання художньої виставки Володимира Пашенка «Життєві мандри». Музейна педагогіка сприяє вихованню шанобливого ставлення до культурної спадщини й усвідомлення її значення.

Технологічний підхід упроваджується із використанням цифрових технологій (аудіогіди, віртуальні екскурсії, доповнена реальність тощо), що дозволяє зробити музейний досвід доступнішим та цікавішим для сучасних здобувачів освіти. Вони ознайомлюються з експонатами музеїв світу та України за допомогою віртуальних екскурсій тощо.

Особистісний підхід полягає в забезпеченні можливостей для здобувачів обирати теми або завдання за їхніми інтересам та відповідно до вікових і психологічних особливостей, що сприяє підвищенню мотивації: для різних вікових груп добирається відповідний формат музейних занять (наприклад, інтерактивні ігри, проблемні дискусії тощо).

Формування мотивації та організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти засобами музейної педагогіки відбувається за допомогою таких інструментів: екскурсії із акцентом на інтерактивність та залучення здобувачів освіти, майстер-класи для практичного закріплення знань, проектна діяльність із використанням музейних матеріалів, тематичні виставки, освітні програми в співпраці з музеями, де здобувачі освіти можуть зануритися в дослідницьку діяльність тощо.

Засобами музейної педагогіки у процесі підготовки майбутнього вчителя географії в Житомирському державному університеті імені Івана Франка відбувається формування ключових компетентностей, зокрема:

- інформаційно-цифрової компетентності – здатність працювати з цифровими архівами, музейними базами даних, створювати мультимедійні проекти;
- культурної та громадянської компетентності – розуміння історичних процесів, національних традицій та загальнолюдських цінностей;
- соціальної та комунікативної компетентності – розвиток навичок взаємодії, співпраці, толерантності в міжкультурному середовищі;
- дослідницької та інноваційної компетентності – уміння аналізувати, проводити самостійні дослідження, генерувати нові ідеї;
- емоційного інтелекту – здатність до емпатії, розуміння художніх образів, усвідомлення культурної спадщини через особисті переживання.

В університеті активно використовується потенціал музейної педагогіки в освітньому процесі. Важливу роль у цьому відіграють університетські музеї, які є не лише місцем збереження історико-культурної спадщини, а й платформою для активного навчання та дослідження. На базі університету функціонує кілька музейних просторів, зокрема: Музей історії університету, Музей природи,

Археологічний музей, Музей «Українська хата», Музей старожитностей, Геологічний музей Гаррія Корбута, Геологічна колекція лабораторії геології та ґрунтознавства.

Музей історії Житомирського державного університету імені Івана Франка було засновано 15 жовтня 2009 року з нагоди 90-річчя університету. Його експозиція висвітлює створення першого вищого закладу освіти на Волині – Волинського інституту народної освіти, знайомить із людьми, які стояли біля його витоків, а також із ключовими історичними подіями, що впливали на його розвиток. Головна частина виставки присвячена сучасному життю університету, його структурним підрозділам – інститутам і факультетам, науковій діяльності та міжнародній співпраці. Серед експонатів музею – унікальні світлинні початку XX століття, підручники, за якими навчалися перші студенти Волинського інституту народної освіти, особисті речі викладачів і студентів, а також предмети побуту тієї епохи. Наприклад, тут представлена друкарська машинка 1920-х років, одяг із конопляної тканини, який носили студенти, та рукописні конспекти 1930-х років. Представлені архівні матеріали дають змогу здобувачам вищої освіти ознайомитися з історією освітнього закладу та його роллю в розвитку науки й культури, зокрема на ОК «Історична географія з основами етнографії», «Краєзнавство», «Історико-громадянські студії», «Історія освіти в Україні та зарубіжжі» тощо.

Археологічний музей факультету історії, права та публічного управління було засновано у 2012 році. Його основу склала колекція доктора історичних наук, професора, академіка І. Винокура, а також зібрання, сформовані викладачами та студентами факультету. В експозиції музею представлені артефакти, що охоплюють період від раннього палеоліту до пізнього середньовіччя, які походять з археологічних пам'яток Житомирщини та різних регіонів України. Особливу увагу в музеї приділено матеріальній культурі енеоліту, зокрема трипільській культурі та культурі кулястих амфор. В експозиції представлено також крем'яні знаряддя праці бронзового віку, зокрема середньодніпровської культури. Період раннього залізного віку ілюструють артефакти, що належали скіфам, давнім грекам і готським племенам. Значну частину експозиції присвячено матеріальній культурі Київської Русі. Окремий розділ музею знайомить відвідувачів із видатними дослідниками археологічної спадщини Житомирщини – С. Гамченком, І. Левицьким, К. Гончаровим, а також першими випускниками університету, які стали відомими археологами – О. Лагодовською та Б. Тимошуком.

Музей Природи на природничому факультеті є справжньою гордістю університету. Його колекція, що нараховує близько 400 експонатів тварин, була створена в період 1973–1976 років завдяки зусиллям доцентів К. Копеїна, Л. Куркчі, Г. Корбута. Спочатку він функціонував як зоологічний музей, до експозиції якого увійшли найяскравіші представники фауни Житомирщини, а також унікальні види тварин з різних куточків світу. Згодом, після значного поповнення новими експонатами, зокрема колекцією мінералів, гірських порід, скам'янілостей викопних рослин та анатомічних препаратів, музей було реорганізовано в Музей Природи. Колекція музею містить понад 650 експонатів тварин. Справжньою його окрасою є такі унікальні експонати, як шимпанзе, антилопа зебу, як, голова зубра, гігантський броненосець, африканський страус, американський страус нанду, рожевий пелікан тощо. Колекція рідкісних і дорогіших мінералів та гірських порід, що охоплює зразки із Житомирщини, України та Євразії, налічує понад 200 експонатів, а також музей має свій «Шматочок Антарктиди» – це експонати, привезені М. Весельським з Антарктиди. Музей Природи є одним із найкращих серед музеїв закладів вищої освіти України. Для здобувачів вищої освіти природничого факультету, зокрема ОП «Середня освіта (Географія)» бакалаврського та магістерського рівнів, він слугує важливою навчальною базою та наочним матеріалом під час вивчення ОК «Основи ландшафтознавства та біогеографія», «Геологія», «Загальне землезнавство» «Географія Житомирщини» тощо, сприяючи глибшому розумінню біологічних процесів та екологічних проблем. Окрім цього, музей відкритий для всіх охочих, хто прагне глибше ознайомитися з багатством та різноманіттям природи. Він підтримує тісну співпрацю із закладами загальної середньої освіти Житомира та області, обласним еколого-натуралістичним центром, а також іншими освітніми та виховними установами міста. За останні два роки тут було проведено понад 170 екскурсій на різноманітні теми для жителів Житомира та його гостей.

Музей «Українська хата» було відкрито в березні 1991 року до 177-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Його експозиція формувалася завдяки зусиллям викладачів та студентів, які збирали експонати з різних куточків Житомирщини. До музею передано старовинні рушники, вишиті сорочки, віночки, стрічки, ікони, а також предмети побуту та господарського вжитку: глечики, чашки, статуетки, гребені, ложки, праски, ступи, скрині, ліхтарі. В експозиції представлені традиційні хатні речі: коцюба, рубель, мисник, рога, мотвило, деревообробні інструменти, ліжко, стіл та навіть стара колиска. Кожен експонат зберігає частинку історії та тепло людських рук. Особливий інтерес викликають знаряддя праці первісних людей, знайдені археологами на території Полісся. У музеї українознавства викладачі кафедр університету проводять заняття з ОК «Історична географія з основами етнографії», «Краєзнавство», «Шкільне географічне краєзнавство», «Географія культури», «Історико-громадянські студії», «Історія

освіти в Україні та зарубіжжі», «Українська мова за професійним спрямуванням» тощо. Крім того, у музеї традиційно проводяться культурні заходи: Андріївські вечорниці, День рідної мови, літературні читання, присвячені Тарасу Шевченку. Викладачі разом із здобувачам вищої освіти організовують екскурсії для школярів, дошкільнят та гостей міста.

Музей старожитностей університету було засновано у 2012 році за підтримки ректора, професора П. Сауха. Його створення стало результатом спільних зусиль викладачів, студентів та співробітників університету. Одним із ключових напрямів діяльності музею є навчально-методична робота, спрямована на забезпечення якісного викладання курсу українознавства. Фондова колекція музею охоплює різноманітні групи експонатів, серед яких народний одяг, кераміка, писанки, вироби з дерева та металу, рушники, народне малярство, взуття, ікони, а також сучасне декоративно-прикладне мистецтво, зокрема студентські роботи – писанки, витинанки, народні іграшки тощо. Землеробство завжди було основною господарською діяльністю Житомирщини. Це підтверджують експонати музею: ціпи, серпи, маслوبيчки, сільнички, ночви, пікна діжа, солом'яник тощо. Розвиток деревообробного промислу демонструють дерев'яний молоток, зернова мірка у формі листка, ковші, чашки, миски, вази та інші предмети. Здавна в цьому регіоні виготовляли з дерева кухонний посуд: миски, ложки, друшляки, чашки, сільнички, товкачі, качалки та різноманітні знаряддя праці. Важливу частину етнографічної колекції становлять гончарні вироби, яких у музеї налічується понад триста. Переважно це побутовий посуд з різних районів Житомирської області, зокрема Овруцького, Лугинського, Коростенського, Олевського, Попільнянського, Андрушівського, Ружинського, Чуднівського, Любарського, Бердичівського, а також з Івано-Франківської, Львівської, Черкаської, Київської, Вінницької та Хмельницької областей. Глиняний посуд – миски, глечики, макітри, горщики, баньки, слоїки, близнята – відзначається різноманітністю форм та кольорів глини. Майбутні вчителі географії залучені до використання експонатів музею під час вивчення ОК «Географія культури», «Історична географія з основами етнографії», «Краєзнавство», «Шкільне географічне краєзнавство», «Географія Житомирщини».

Геологічний музей Гаррія Олександровича Корбута знаходиться на території агробіологічної станції Житомирського державного університету імені Івана Франка. Здобувачі вищої освіти та викладачі з цікавістю вивчають колекції мінералів, гірських порід та скам'янілостей, які представлені в експозиції: різнобарвні флюорити, топази, берили, чисельні різновиди кварцу (цитрин, аметист, димчастий кварц, моріон, гірський криштал), польових шпатів, гетиту та інших мінералів Волинського родовища камерних пегматитів; малинового кольору кварцити та пірофіліти Словечансько-Овруцького кряжу; габро, лабрадорити та різноманітні за забарвленням і структурою граніти Коростенського плутону; скам'янілі амоніти, відбитки листків субтропічних рослин, зуби акул з мезозойських та кайнозойського осадових комплексів. І це лише незначна частина мінерального багатства Житомирщини та України. Експонати музею використовуються під час вивчення ОК «Геологія», «Геолого-геоморфологічні пам'ятки України», «Шкільне географічне краєзнавство», «Краєзнавство», «Методика навчання географії» тощо.

Геологічна колекція лабораторії геології та ґрунтознавства. Колекція мінералів та гірських порід лабораторії геології і ґрунтознавства використовується як натуральний демонстраційний матеріал для ОК «Геологія» під час вивчення тем «Форми знаходження мінералів у природі». Об'єктами виступають окремі кристали, друзи, секреції, конкреції, фрагменти сталактитів тощо під час вивчення діагностичних ознак мінералів – кольору, блиску, риси, твердості, спайності, злому, магнітності. Використовуються як еталонні зразки найпоширеніших мінералів за класами самородних елементів, сульфідів, галоїдів, оксидів і гідрооксидів, карбонатів, сульфатів, фосфатів, силікатів. Під час вивчення тем, присвячених гірським породам, використовуються штуфи порід як еталонні зразки різноманітних магматичних, осадових і метаморфічних порід. Важливе значення мають натуральні зразки осадового генезису під час проведення фаціального аналізу і відтворення фізико-географічних умов минулого. Зразки мінералів та гірських порід є цінним матеріалом для дослідження мінералогічних, петрографічних і стратиграфічних геолого-геоморфологічних пам'яток України, та Житомирщини зокрема. Варто підкреслити особливе значення зразків лабораторії у процесі вивчення краєзнавства та проведенні краєзнавчих геологічних досліджень.

На нашу думку, музеї університету є не лише осередками збереження історико-культурної спадщини, а й важливою навчальною платформою для здобувачів загальної середньої освіти. Вони сприяють інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю, забезпечуючи можливість безпосереднього ознайомлення з матеріальними артефактами, культурними пам'ятками та історичними документами.

Завдяки музеям здобувачі освіти мають змогу: проводити дослідницьку роботу, аналізуючи експонати в контексті історичних та культурних процесів, розширювати професійні компетентності, беручи участь в екскурсіях, музейних лекціях, інтерактивних заняттях, здобувати навички організації виставкової діяльності, фондування та реставрації експонатів; застосовувати методи музейної педагогіки в процесі викладання різних освітніх дисциплін. Уважаємо, що університетські музейні простори – це не лише сховище цінних експонатів, а й динамічний освітній простір, що стимулює пізнавальний інтерес, розвиває науковий

підхід до вивчення культурної спадщини та сприяє формуванню національної свідомості студентів.

Результатами впровадження елементів музейної педагогіки в освітній процес у Житомирському державному університеті імені Івана Франка є:

- підвищення мотивації до навчання через нестандартний підхід;
- розвиток критичного мислення, креативності та самостійності;
- формування естетичного смаку та культурної свідомості;
- розширення кругозору та розвиток навичок командної роботи;
- поглиблення міждисциплінарних зв'язків завдяки інтеграції музейного простору в освітній процес;
- підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу через взаємодію з реальними історичними та культурними артефактами;
- формування практичних навичок дослідницької діяльності через роботу з музейними експонатами та архівними матеріалами;
- стимулювання інтересу до наукових досліджень та творчих ініціатив студентів;
- розвиток комунікативних здібностей та навичок публічного виступу під час музейних заходів;
- сприяння збереженню національної пам'яті та вихованню патріотизму через ознайомлення з культурною спадщиною;
- формування ключових компетентностей: інформаційно-цифрової, культурної та громадянської, соціальної та комунікативної, дослідницької та інноваційної, емоційного інтелекту тощо.

Такий підхід сприяє комплексному розвитку здобувачів вищої освіти, поєднуючи академічні знання з практичними навичками та особистісним зростанням.

Висновки. Отже, чільне місце ефективності музейної педагогіки належить застосуванню музейних ресурсів освітнього простору Житомирського державного університету імені Івана Франка, що сприяє підвищенню мотивації до навчання, активізації пізнавальної діяльності та розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти. Реалізація завдань музейної педагогіки у ЗВО сприяє формуванню фахових компетентностей, зокрема аналітичних, комунікативних та дослідницьких навичок; застосування інтерактивних технологій, таких як тематичні екскурсії, квести, майстер-класи, дослідницькі проекти та рольові ігри, забезпечує глибоке засвоєння навчального матеріалу та підвищує зацікавленість майбутніх вчителів географії. З'ясовано, що використання музейного простору ЖДУ імені Івана Франка в освітньому процесі сприяє розвитку естетичного смаку, усвідомленню історичної та культурної спадщини, формуванню національної ідентичності та громадянської позиції. Перспективи подальших розвідок убачаємо у науковому пошуку та методичному впровадженні потенційних можливостей формування фахових компетентностей у майбутніх учителів географії для підвищення ефективності застосування елементів музейної педагогіки Житомирщини в освітньому процесі ЗВО. Подальший розвиток музейної педагогіки в університеті сприятиме вдосконаленню освітнього процесу та збереженню національної культурної спадщини.

Список використаної літератури

1. Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього учителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. № 9. Т. 12. С. 7–14.
2. Антонова О. Є., Власенко Р. П., Костюк В. С., Корінний В. І. Використання елементів музейної педагогіки у краєзнавчій підготовці майбутнього вчителя географії. *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогіка*. 2023. № 8 (14). С. 375–389.
3. Власенко Р. П., Антонова О. Є., Костюк В. С., Андрійчук Т. В. Особливості застосування краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії: досвід роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 156–161.
4. Власенко Р. П., Яковлева В. А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15–22.
5. Довгий С. О., Топузов, О. М., Бітаєв В. А. та ін. *Музейна педагогіка в науковій освіті* : монографія / за наук. ред. С. О. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук України». 2020. 334 с.
6. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика : монографія. Київ : Педагогічна думка. 2020. 400 с.
7. Зуєвич Оксана. Елементи музейної педагогіки в навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу. *Проблеми сучасного підручника*. 2024. Вип. 33. С. 117–125.
8. Караманов О., Сурмач О. Музейна педагогіка в системі підготовки бакалаврів: можливості педагогічного коледжу. *Український педагогічний журнал*. 2020. Вип. 1. 2020. С. 100–107.
9. Кардаш Н. В. Музейна педагогіка: ретроспективний аналіз. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 46–58.
10. Квас О., Земан І. Музейна педагогіка як інструмент розширення освітнього простору. *Молодь і ринок*. 2019. № 5. С. 12–17.
11. Назаренко Т., Полтавченко Д. Дослідження функції географічної складової в шкільних природничих інтегрованих курсах. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 3. С. 90–99.
12. Пантюк Т., Стахів Л., Стахів В., Волошин С. Використання елементів музейної педагогіки у закладах загальної середньої освіти крізь призму аналізу нормативно-правових документів та навчально-методичного забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. 65(2). С. 344–351.

13. Романова Н. В., Власенко Р. П. Підвищення мотивації до навчальної діяльності засобами музейної педагогіки (на прикладі Меморіально-мінералогічного музею імені В. Г. Бондарчука в Денишівському ліцеї). *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 11 (8). С. 58–66.
14. Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. *Освітні обрії*. 2019. Вип. 49 (2). С. 16–21.
15. Шкільні музеї як осередки національно-патріотичного виховання молоді. Педагогічний музей України. URL: <https://pmu.in.ua/virtual-exhibitions/school-museums/> (дата звернення: 26.10.2024).
16. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. P. 137–146.

FORMATION OF MOTIVATION AND COGNITIVE ACTIVITY BY MEANS OF PEDAGOGY MUSEUM IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Vlasenko Ruslana

Candidate of Biological Sciences, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Ecology and Geography
Zhytomyr Ivan Franko State University

Introduction. The ability to apply different approaches to form motivation and organize cognitive activity through museum pedagogy is an important element of modern educational practice at the Ivan Franko Zhytomyr State University. Museum pedagogy, as an interdisciplinary field, allows combining educational, cultural and upbringing aspects to create an interactive and emotionally rich learning environment in the training of a future geography teacher in the bachelor's and master's educational and professional programs Secondary Education (Geography).

Purpose. The purpose is to analyze and substantiate the effectiveness of the use of elements of museum pedagogy in the formation of motivation and organization of cognitive activity of higher education students of Ivan Franko Zhytomyr State University, as well as to identify the main methods and techniques that contribute to increasing interest in learning and developing key competencies in the training of future geography teachers.

Methods. The following set of methods was used to achieve the aim of the study,: theoretical – analysis and synthesis to summarize scientific approaches to museum pedagogy and its role in higher education, comparative – to compare different concepts of museum pedagogy and their effectiveness in the educational process; empirical methods: observation – of classes and museum events aimed at forming the cognitive activity of students, questionnaires and interviews - to determine the level of interest of higher education students in museum pedagogy. The comprehensive application of these methods allowed us to obtain an objective picture of the implementation of museum pedagogy in higher education and to develop recommendations for its improvement.

Results. The results of the introduction of elements of museum pedagogy into the educational process at the Ivan Franko Zhytomyr State University: increasing motivation to learn through a non-standard approach; development of critical thinking, creativity and independence; formation of aesthetic taste and cultural awareness; broadening of horizons and development of teamwork skills; deepening of interdisciplinary connections through the integration of museum space into the educational process; increasing the level of learning through interaction with real life.

This approach promotes the comprehensive development of higher education students, combining academic knowledge with practical skills and personal growth.

Originality. The study identifies and substantiates the peculiarities of using museum pedagogy as a tool for motivating and organizing the cognitive activity of higher education students. For the first time, a comprehensive analysis of the impact of the museum space of the Ivan Franko Zhytomyr State University on the educational process was conducted. The interactive methods of museum pedagogy, that contribute to the increase of educational motivation, development of critical thinking and formation of competencies of future geography teachers, have been developed and tested. The effectiveness of the combination of traditional and innovative teaching methods in the interaction of students with museum expositions is revealed.

Conclusion. In the conclusion, the main place of effectiveness of museum pedagogy belongs to the use of museum resources of the educational space of the Ivan Franko Zhytomyr State University, that contributes to increasing motivation to learn, activating cognitive activity and developing critical thinking of higher education students. The implementation of the tasks of museum pedagogy in higher education contributes to the formation of professional competencies, in particular analytical, communicative and research skills, the use of interactive technologies such as thematic excursions, quests, master classes, research projects and role-playing games, ensures deep learning of educational material and increases the interest of future geography teachers. It has been found that the use of the museum space of the Ivan Franko Zhytomyr State University in the educational process contributes to the development of aesthetic taste, awareness of historical and cultural heritage, and the formation

of national identity and civic position.

Key words: museum pedagogy, cognitive activity, museum space, means of museum pedagogy, interdisciplinarity, interactive teaching methods, motivation to learn, competence, professional training of future geography teachers.

References

1. Andriichuk, T., Vlasenko, R. (2024). Osoblyvosti vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnoho uchytelia heohrafiï [Features of the use of innovative technologies in the process of training a future geography teacher]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 12(9), 7-14. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i9-001> [in Ukrainian].
2. Antonova, O. Ie., Vlasenko, R. P., Kostiuk, V. S., Korinnyi, V. I. (2023). Vykorystannia elementiv muzeinoi pedahohiky u kraieznavchii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia heohrafiï [Using elements of museum pedagogy in the local history training of future geography teachers]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*, 8(14), 375-389. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-375-389](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-375-389) [in Ukrainian].
3. Vlasenko, R. P., Antonova, O. Ie., Kostiuk, V. S., Andriichuk, T. V. (2023). Osoblyvosti zastosuvannia kraieznavchoho pidkhodu u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia heohrafiï: dosvid roboty Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Peculiarities of using the local history approach in training future geography teachers: experience of the Ivan Franko State University of Zhytomyr]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 57 (1), 156-161. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.31> [in Ukrainian].
4. Vlasenko, R. P., Iakovleva, V. A. (2024). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv heohrafiï v zakladi vyshhoi osvity [Features of professional training of future geography teachers in a higher education institution]. *Pryrodnycha osvita ta nauka – Natural Education and Science*, 4, 15-22. URL: <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-4.02> [in Ukrainian].
5. Dovhyi, S. O., Topuzov, O. M., Bitaiiev, V. A. (2020). *Muzeina pedahohika v naukovi osviti: monohrafiia* [Museum pedagogy in science education: monograph]. Kyiv. URL: <https://doi.org/10.32405/978-617-7945-15-3-2020-111> [in Ukrainian].
6. Zasekina, T. M. (2020). *Intehratsiia v shkilniï pryrodnychiï osviti: teoriia i praktyka: monohrafiia* [Integration in school science education: theory and practice: monograph]. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].
7. Zuievych, O. (2024). Elementy muzeinoi pedahohiky v navchalno-metodychnomu zabezpecheni osvitnoho protsesu [Elements of museum pedagogy in the educational and methodological support of the educational process]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of a modern textbook*, 33, 117-125. [in Ukrainian].
8. Karamanov, O., Surmach, O. (2020). Muzeina pedahohika v systemi pidhotovky bakalavriv: mozhyvosti pedahohichnoho koledzhu [Museum pedagogy in the bachelor's training system: possibilities of a pedagogical college]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 1, 100-107. [in Ukrainian].
9. Kardash, N. V. (2015). Muzeina pedahohika: retrospektyvnyi analiz [Museum pedagogy: a retrospective analysis]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova – Scientific notes National Pedagogical Dragomanov University*, 125, 46-58. [in Ukrainian].
10. Kvas, O., Zeman, I. (2019). Muzeina pedahohika yak instrument rozshyrennia osvitnoho prostoru [Museum pedagogy as a tool for expanding the educational space]. *Molod i rynek – Youth and market*, 5, 12-17. [in Ukrainian].
11. Nazarenko, T., Poltavchenko, D. (2022). Doslidzhennia funksiï heohrafichnoi skladovoi v shkilnykh pryrodnykh intehrovanykh kursakh [Research on the function of the geographical component in school integrated natural science courses]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 3, 90-99. [in Ukrainian].
12. Pantiuk, T., Stakhiv, L., Stakhiv, V., Voloshyn, S. (2023). Vykorystannia elementiv muzeinoi pedahohiky u zakladakh zahalnoi serednoi osvity kriz pryzmu analizu normatyvno-pravovykh dokumentiv ta navchalno-metodychnoho zabezpechennia [The use of elements of museum pedagogy in secondary education institutions through the prism of the analysis of regulatory documents and educational and methodological support]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 65(2), 344-351. [in Ukrainian].
13. Romanova, N. V., Vlasenko, R. P. (2023). Pidvyshchennia motyvatsii do navchalnoi dioalnosti zasobamy muzeinoi pedahohiky (na prykladi Memorialno-mineralohichnoho muzeiu imeni V.Gh. Bondarchuka v Denyshivskomu litsei) [Increasing motivation for educational activities using museum pedagogy (using the example of the V.G. Bondarchuk Memorial Mineralogical Museum at the Denishiv Lyceum)]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 11 (8), 58-66. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-009> [in Ukrainian].
14. Chervinska, I. (2019). Muzeina pedahohika yak instrument vzaiemodii zakladiv osvity i muzeiv u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Museum pedagogy as a tool for interaction between educational institutions and museums in the modern socio-cultural space]. *Osvitni obrii – Educational horizons*, 49 (2), 16-21. [in Ukrainian].
15. Shkilni muzei yak osередky natsionalno-patriotynchoho vykhovannia molodi. [School museums as centers of national-patriotic education of youth]. *Pedahohichnyi muzei Ukrainy - Pedagogical Museum of Ukraine* URL: <https://pmu.in.ua/virtual-exhibitions/school-museums/> [in Ukrainian].
16. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. (2024). The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*, 17, 137-146. URL: <http://dx.doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.2024> [in English].

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 5.03.2025 р.
Прийнято редакцією 5.04.2025 р.
Опубліковано 30.04.2025 р.